

SAĞLIK YÜKSEKOKULLARINDA EĞİTİMİN İYİLEŞTİRİLMESİ

Müyesser ERDEM*

ÖZET

Türkiye'de 2000-2001 öğretim yılında öğrenci alan 69 Sağlık Yüksekokulu bulunmaktadır. Sağlık yüksekokullarının %43.5'i Tıp Fakültesi olan üniversitelerde bulunurken, % 56.5' i Tıp Fakültesi olmayan üniversitelerde yer almakta hatta 5 Sağlık yüksekokulu ilçede eğitim vermektedir. Sağlık Yüksekokullarının günümüzde, öğrenim hedeflerini belirleme, öğrenciye yeterli ve kaliteli hizmet sunan uygulama alanı sağlama, nitelikli ve yeterli öğretim elemanı bulma, derslerde çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanımı ve öğrencinin objektif değerlendirilmesi açısından sıkıntıları vardır. Eğitimde kaliteyi artıran faktörler; öğrencinin kalitesi, öğretim elemanlarının kalitesi, müfredat programlarının ve öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi, fizik ortam ve teknik donanımın kalitesi, sosyal, kültürel ve akademik etkinliklerin yeterliliği ve yönetim anlayışıdır. Eğitim kalitesinin artırılması için; eğitimde kaliteyi belirleyen faktörlerin irdelenerek, mevcut ortamın öğrenci yararına iyileştirilmesi ve gerekli önlemlerin acilen alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler : Hemşirelik, eğitim, kalite

ABSTRACT

IMPROVEMENT OF EDUCATION SYSTEM IN SCHOOL OF HEALTH

In Turkey, there are 69 School of Health, which will accept students during academic year of 2000-2001. While 43.5% of School of Health are contained within the body of universities, which have Faculties of Medicine, 56.5% of these Schools, contained within the body of Universities, which do not have Faculty of Medicine. Further more five of School of Health are located in townships, which are lack of such academic institutions. School of Health have shortcoming in the areas of determining educational objectives; providing students with fields of practice which will offer them adequate and quality services; assigning qualified and competent educational staffs; utilization of contemporary teaching methodologies; evaluating students objectively. The order to improve the quality of education, the quality of students, the syllabus, the techniques of education facilitate of the school should be improved. The social, cultural and academic activities are also affected to all requirements methodical above. To this end, it is as well important to improve the existing quality of education for the benefit of students by the use of quality determining factors. Therefore; to ensure such improvement, all the necessary measures need to be taken as quickly as possible and the student based learning techniques should be applied for the improvement the quality of education.

Key Words: Nursing, education, quality

I. MEVCUT EĞİTİM OLANAKLARI

Sağlık Yüksekokullarının Durumu

Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzuna göre Türkiye'de 2000-2001 öğretim yılında öğrenci alacak 69 Sağlık Yüksekokulu bulunmaktadır. Sağlık Yüksekokullarının % 44.9'unda sadece hemşirelik % 31.9'unda ise hem hemşirelik hem de ebelik bölümü bulunmaktadır. Sağlık Yüksekokullarının öğrenci alan toplam 109

bölümünün % 59.6'sı hemşirelik, % 27.8'i ebelik, % 12.8'i sağlık memurluğudur (ÖSYM Kılavuzu 2000).

Sağlık yüksekokullarının %43.5'i kapsamında tıp fakültesi olan üniversiteler bulunurken, % 56.5' i kapsamında Tıp fakültesi olmayan üniversitelerde yer almakta hatta 5 Sağlık yüksekokulu ilçede eğitim vermektedir (ÖSYM Kılavuzu 2000).

Tablo 1. Sağlık Yüksekokullarının Bulunduğu Yerlerde Tıp Fakültesi Olma Durumu

Tıp Fakültesi Olma Durumu	SAYI	%
Bulunduğu İde Tıp Fakültesi Olan	30	43.5
Bulunduğu İde Tıp Fakültesi Olmayan	34	49.3
İlçede Bulunan SYO	5	7.2
TOPLAM	69	100.0

Uygulama Alanı

Sağlık Yüksekokullarının müfredat programları incelendiğinde toplam eğitim süresinin yaklaşık % 50 'si teorik, % 50 'si uygulamadır. Öğrencilerin uygulama becerilerini geliştirebilmeleri için öncelikle beceri laboratuvarları, hastane ve saha uygulama alanları olmalıdır. Öğrencilerin uygulama alanlarından etkin olarak yararlanabilmeleri için, bu kurumların kaliteli hizmet sunuyor olmaları çok önemlidir. Nitelikli öğrenci yetiştirmenin ön koşullarından biri, nitelikli uygulama alanı sağlamaktır (Ulusoy 1998). Yapılan bir araştırmada 28 Sağlık Yüksekokulu, uygulama alanının yetersizliğini ve uygulama alanında model eksikliğini yaşanan sorun olarak göstermiştir (Aslan 1997). Uygulama alanlarında sadece görevli öğretim elemanlarının değil, çalışan hemşire, doktor ve kullanılan kayıt sistemleri gibi birçok faktör öğrencinin beceri geliştirmesinde etkindir. Bu nedenle tıp fakültesi bulunmayan illerde ve ilçelerde açılan Sağlık yüksekokullarının eğitim kalitesi oldukça düşündürücü boyuttadır.

Öğretim Elemanı

Hemşirelik mesleği, Sağlık Yüksekokullarının Ülke genelinde birdenbire fazla sayıda açılmasına hazırlıklı değildi. Bir araştırmada 45 Sağlık Yüksekokulunun öğretim elemanı açığı bulunduğu, 15 Yüksekokulda ise hiç kadrolu öğretim elemanının bulunmadığı belirlenmiştir. Bu nedenle öğretim elemanı ve bu okulları yönetecek hemşire idareciler açısından günümüzde sıkıntı yaşanmaktadır. Sağlık Yüksekokulu yöneticilerinin % 40'ı hekim, ancak % 15'i hemşiredir (Aslan 1997).

Bazı Üniversitelerde ise hemşire akademisyenler olmasına rağmen okul yönetimine hekimler getirilmektedir. Ancak kendi eğitimini yönetemeyen bir mesleğin ilerlemesi düşünülemez. Çünkü mesleki ilerlememiz yetiştirdiğimiz gençlerin hemşirelik kimliği kazanmalarına bağlıdır.

Müfredat Programı ve Öğretim Yöntemleri

Öğrencilere ne öğreteceğimize karar verirken, mezunların sahip olmaları gereken becerilerden yola çıkılmalıdır. Belirli bir hedeften yoksun eğitim programı yürütmek kör döğüşüne benzemektedir. Öğrenciye her şeyi verelim derken sonuçta hiçbir şey verilememekte, ezberlenen bilgiler ise mezun olduktan bir süre sonra unutulmaktadır. Bu durum ise hemşirelerin yetersizlik ve doyumsuzluk duyguları yaşamalarına, gerekli becerileri ve hemşirelik kimliğini kazanamamalarına neden olmaktadır. Ayrıca eğiticiler olarak bizlerin de enerjisi ve emeği boşa gitmektedir. Hemşirelik mesleği için gerekli olan becerilerin kazandırılması ve çalışma doyumunun artırılması için mutlaka eğitim kalitesinin gözden geçirilmesi gereklidir. Sağlık Yüksekokullarında yürütülen eğitimin; öğrenim hedeflerinin belirlenmesi, çağdaş öğretim yöntemlerinin kullanımı ve öğrencinin objektif değerlendirilmesi açısından sıkıntıları vardır. Sağlık Yüksekokullarından 18'i eğitim programlarını uygulamada sorun yaşadığını, yarısı ders araç-gereçleri ve laboratuvar eksikliğinin olduğunu ve 37 okul ise kütüphanesinin olmadığını belirtmiştir (Aslan 1997).

Bina

Sağlık Yüksekokullarının büyük çoğunluğu eğitimini, Sağlık Bakanlığında devir alınan binalarda sürdürmektedir. Bu binalar şehir merkezinde olup, üniversite kampusu ile hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. Sadece 8 Sağlık Yüksekokulu Üniversite kampusu içinde eğitimini sürdürmektedir (Aslan 1997). Üniversite ortamından uzak olmak ise öğrencileri olumsuz etkilemekte ve binaların Üniversite hastanesinden uzak olduğu durumlarda, öğrenciler hastaneye ulaşım sıkıntısı yaşamaktadır. Ayrıca binaların eski olması, bakım ve onarım gerektirmektedir.

II. EĞİTİMDE KALİTEYİ ARTIRAN FAKTÖRLER

Eğitimde kaliteyi artırmak için, kaliteyi belirleyen faktörlerin bilinmesi ve bunların öğrenci yararına iyileştirilmesi gereklidir.

Yükseköğretimde Kaliteyi Belirleyen Faktörler;

- 1- Öğrencinin kalitesi
- 2- Öğretim elemanının kalitesi
- 3- Müfredat programı ve öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi
- 4- Fizik ortam ve teknik donanım kalitesi
- 5- Sosyo-kültürel ve akademik etkinliklerin yeterliliği
- 6- Yönetim anlayışı (Varinli, Uzay 1999)

1. Öğrencinin Kalitesi

Hemşirelik eğitiminin üniversite düzeyine çıkartılması, öğrenci yaş sınırını da yükseltmiştir. Günümüzde Sağlık Yüksekokullarının en ciddi problemlerinden biride öğrencilerin istemeyerek eğitime katılmalarıdır. Öğrencinin bu isteksizliği ve sürekli bir başka arayış içinde olması eğitimin kalitesini etkilemektedir.

2. Öğretim Elemanının Kalitesi

Eğitimde kaliteyi yükseltmek için öğretim elemanlarına önemli görevler düşmektedir. Öğretim elemanı; konusuna hakim, öğrenciyi araştırmaya teşvik eden, çağdaş öğretim yöntemlerini kullanan, işini seven, istekli, öğrenci ile iyi bir ilişki kuran ve motivasyonunu sağlayan kişi olmalıdır (Onur 1997).

3.Müfredat Programı Ve Öğretim Yöntemlerinin İyileştirilmesi

Hemşirelik programları bugüne kadar öğrenciye genelde doktor istemini yerine getirmeyi ve sosyal davranışları öğretmeye odaklanmıştı. Günümüzde ise hemşirelik, uzmanlık gerektiren bir meslek olmuştur. Hemşirelerin sahip olması gereken beceriler ise 10 yıl önce istenenden bile farklıdır. Ayrıca toplumun hemşireden beklentileri de toplumsal gelişmeye paralel olarak değişmektedir. Geliştirilmesi gereken yeni hemşirelik becerileri, mesleğin temel ilkelerine de yansiyarak, eğitim programlarının yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmıştır (Mellon 1999).

Hemşirelerden istenen yeni beceriler ise; sağlık idaresi, eleştirel düşünme, verdiği bakımı değerlendirme, sağlığı geliştirme ve hastalıkları önleme, kendi güçlerinin farkına varmaları, disiplinlerarası çalışma yeteneği, hizmet verdiği topluma katkıda bulunma, ekip anlayışı ile çalışabilmeleri için ; arabuluculuk, anlaşma ve çatışmaları yönetme becerileridir (Mellon 1999).

4. Fizik Ortam ve Teknik Donanım Kalitesi

Eğitim ortamının gerçekleştirildiği fiziksel mekânlar olan okullar yüzyıllardır eğitimin olmazsa olmaz ögesini oluşturmaktadır. Kişilerin buldukları ortamdan her yönü ile hoşnut olmaları, eğitimde istenilen başarının elde edilmesinde etkilidir. Bu mekânlardaki görsel, ısısal, işitsel vb. gibi uygun fizik ortamın sağlanması gerekir. Eğitim yapıları yalnızca çeşitli hacimlerden oluşmuş kapalı mekânlar değil, içinde barındırdıkları kişilerin gereksinimlerini her yönden en iyi biçimde karşılayan ortamlar olmalıdır. İçinde yaşanan mekânlar önce insanlar tarafından oluşturulur ama daha sonra bu mekânlar kişilerin benlik saygısını, başarısını, doyumunu ve verimini etkiler. Eğitimin sürdürüldüğü yapılarda, kullanılan renkler, döşeme, perde, mobilya seçimi, oturma yeri gibi farkında olduğumuz yada olmadığımız birçok faktör öğrencinin başarısını etkilemektedir (Şerefhanoglu 2000).

Eğitimde görsel ve işitsel araçlar, öğrenmenin kalıcı olmasını sağlama açısından

çok önemlidir. Bir öğretme etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme olayı da o kadar iyi ve kalıcı olmakta, unutmada o kadar geç olmaktadır. İnsanlar okuduklarının % 10' unu, duyduklarının % 20' sini, gördüklerinin % 30' unu, hem görüp hem duyduklarının % 50' sini, görüp, işittikleri ve söylediklerinin % 80' ini, görüp, işitip, dokunup, söylediklerinin ise % 90' ını hatırlamaktadırlar (Demirel 1999).

Öğrencilere, laboratuvar, büro hizmetleri, oyun ve eğlence alanları sağlanması eğitim kalitesini etkileyen faktörlerdir.

5. Sosyo-Kültürel ve Akademik Etkinliklerin Yeterliliği

Üniversite eğitimi sadece okulların müfredat programları ile tamamlanamaz. Öğrencinin eğitiminde, yaşadığı şehrin ve olanaklarının önemli katkısı vardır.

1. Sanatsal, kültürel ve sosyal etkinlikler ,
2. Alış-veriş merkezleri,
3. Barınma gereksinimi karşılanması,
4. Öğrencilerin rahat hareket edebileceği ve kendini gerçekleştirebileceği şehir ortamının eğitimde önemi yadsınamaz.

Üniversite, Yüksekokul ve Şehir merkezinde düzenlenen akademik etkinlikler desteklenmeli, öğrencilerin bilgiye kolayca ulaşabilecekleri, kütüphane ve İnternet olanakları bulunmalıdır. Öğrenci kulüplerin kurulması, gezilerin düzenlenmesi, gazete ve dergi çıkartma olanaklarının desteklenmesi, ayrıca gereksinimi olan öğrencilere Devlet imkanları yanında, derneklerden, vakıflardan ve şahıslardan burs sağlanmalıdır.

6. Yönetim Anlayışı

Yönetimin kalite anlayışı ve değişen koşullara uyum sağlayabilmesi, eğitimin kalitesi açısından son derece önemlidir. Çağdaş yönetim ; ulaşacağı hedefleri belirleyen, mevcut imkanları en iyi kullanan, personelinden en verimli şekilde yararlanan, kurumu için kaynak yaratabilen, katılımcı yönetim anlayışı ile olasıdır.

III. ÖNERİLER

*Mezunların mutlaka kazanmaları gereken bilgi ve beceriler belirlenmeli

*Hemşirelik eğitiminin amaçları ve ilkeleri, çağdaş eğitim bilimlerinden yararlanılarak yeniden düzenlenmeli

*Uygulanan eğitim felsefesi ile ulusal sağlık politikası paralel olmalı

*Hemşirelik eğitiminde varolan değerler, çağdaş tıbbi etik ve deontolojinin ilkelerine göre gözden geçirilmeli

*İnsancıl, empati becerisi gelişmiş, toplumsal olaylara ve mesleğine duyarlı hemşireler yetiştirilmeli

*Öğretim elemanı yetiştirilmeli

*Hemşirelik programlarında aktif ya da interaktif eğitim metotları uygulanmalı

*Eğitim programları öğrenciye bilgiyi ezberletmekse, ömür boyu öğrenmeyi öğretmeli

*Eğitim programlarında öğrencilerin problem çözme ve çalıştığı ekip ile işbirliği yapma becerileri de ölçülmeli

*Yönetim becerisi gelişmiş, liderlik özelliği olan kişiler yetiştirilmeli

*Öğrenci sempozyumlarına devam edilmeli

*Öğrenciler kendi eğitimlerinin yönetimine katılmalı

*Öğrencinin insan onuruna yakışır ortamlarda eğitim görmesi sağlanmalı

*Daha fazla hemşirelik, ebelik ve sağlık memurluğu bölümü açılmamalı

*Öğrenci kendinden beklenen becerileri kazanabileceği uygulama ortamlarına sahip olmalı

*Uygulama alanı ve öğretim elemanı yetersiz olan bölümlere öğrenci alınmamalı

*Sağlık yüksekokulları arasında iletişim ağı oluşturularak dayanışma sağlanmalı

*Yüksekokullar ile uygulama alanları arasında işbirliği olmalı

*Yüksekokullarla tıp fakülteleri arasında işbirliği kurulmalı

*Öğrencinin yararlanabileceği oyun ve eğlence alanları oluşturulmalı

*Öğrenciler bilgiye kolayca ulaşabilmeli

*Sosyal etkinlikleri desteklenmeli

*Gereksinimi olanlara burs sağlanmalı

*Sağlık yüksekokulları için kaynak yaratılmalıdır (Güleç 1990, İnanç 1998).

KAYNAKLAR

..... **Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi-ÖSYM** (2000). Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları, Kılavuzu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara

Ulusoy MF (1998). Nitelikli hemşirelik eğitimi için nitelikli uygulama ortamı. Hemşirelik-Ebelik Eğitim ve Uygulamalarında Kalite Sempozyumu Kitabı. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Matbaası. 52-55.

Aslan H (1997). Sağlık Yüksekokullarında Durum Saptama Çalışması. Sağlık Yüksekokullarının Durumu ve Sorunları Seminer Notu. İstanbul.

Varinli İ, Uzay N (1999). Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Hizmet Kalitesini Artırmaya Yönelik Çalışmalar. Yüksek Öğretimde Sürekli Kalite İyileştirme Sempozyum Kitabı. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Matbaası. 157-165

Onur B (1997). Gelişim Psikolojisi. İmge Kitapevi Yayınları ; 252

Mellon S (1999). Nursing Curriculum Responds to Changing Healthcare: Nursing Excellence Annual Nurse Week Issue, April/May. 37-38

Şerefhanoglu M (2000). Eğitim Yapılarında Akustik ve Gürültü Denetimi. Cumhuriyet Gazetesi (yıl 77, sayı 27258, sayfa 2) 24.05.2000

Demirel Ö (1999). Öğretme Sanatı. Pegem A Yayıncılık , Ankara ; 49- 63

İnanç N (1998). Hemşirelik Eğitiminde Kalite. Hemşirelik-Ebelik Eğitim ve Uygulamalarında Kalite Sempozyumu Kitabı. Kayseri. Erciyes Üniversitesi Matbaası. s 38-51

Güleç C (1990). Tıp Eğitimi, Hekim Kimliği ve Sağlık Bilinci. Sağlık ve Toplum Dergisi, Sayı 1 ; 53-59